

■ УДК 027.625+371.8

А. І. Гордієнко, генеральний директор, Національна бібліотека України для дітей, м. Київ

ДІЯЛЬНІСТЬ ДИТЯЧИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ З ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ

Відзначена важлива роль формування громадянського світогляду підлітків; указано на недостатність вивчення цього питання культурологами; звернено увагу на потенціал сучасної бібліотеки в цьому процесі; розкрито сутність ключових понять, зокрема «громадянськість», «громадянська позиція», «громадянський світогляд»; наведено форми та методи формування громадянського світогляду підростаючого покоління засобами дитячих бібліотек; розкрито зміст програми Національної бібліотеки України для дітей з формування громадянського світогляду підлітків; зазначено, що ефективність процесу формування їх громадянського світогляду залежить зокрема від розробленості відповідних програм, здатності й готовності молодій людині активно долучитися до суспільного і культурного життя України.

Ключові слова: громадянин, громадянськість, громадянське суспільство, громадянська позиція, громадянський світогляд.

А. И. Гордиенко, генеральный директор, Национальная библиотека Украины для детей, г. Киев

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДЕТСКИХ БИБЛИОТЕК УКРАИНЫ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ГРАЖДАНСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ

Отмечена важная роль формирования гражданского мировоззрения подростков; указано на недостаточность изучения данного вопроса культурологами; обращено внимание на потенциал современной библиотеки в этом процессе; раскрыта сущность ключевых понятий, в частности «гражданственность», «гражданская позиция», «гражданское мировоззрение»; приведены формы и методы формирования гражданского мировоззрения подрастающего поколения средствами детских библиотек; раскрыто содержание программы Национальной библиотеки Украины для детей по формированию гражданского мировоззрения подростков; отмечено, что эффективность процесса формирования гражданского мировоззрения подрастающего поколения зависит, в частности, от разработанности соответствующих программ, способности и готовности молодого человека к активному участию в общественной и культурной жизни страны.

Ключевые слова: гражданин, гражданственность, гражданское общество, гражданская позиция, гражданское мировоззрение.

A. I. Hordiienko, Director General, National Library of Ukraine for Children, Kyiv

ACTIVITIES OF CHILDREN'S LIBRARY OF UKRAINE ON FORMING CIVIL OUTLOOK

The important role of forming the adolescents' civil outlook is highlighted. The lack of thorough enlightenment upon the subject by scholars in culture studies is emphasized. Much attention is given to the potential of a modern library in

this process. The author reveals the essence of the key concepts, in particular, «civic consciousness», «civic stance», «civil outlook», presents the forms and methods of the formation of civil outlook of the younger generation by means of children's libraries. The paper concentrates on the content of the program of the National Library of Ukraine for Children on the formation of adolescents' civil outlook. It is stated that the effectiveness of the formation of civil outlook of the younger generation depends, in particular, on the elaboration of appropriate programs and the ability and willingness of a young person to actively participate in social and cultural life of the country.

Key words: *citizen, civic consciousness, civil society, civic stance, civil outlook.*

Постановка проблеми. Для сучасного суспільства характерне усвідомлення важливості формування громадянського світогляду підлітків, адже рівень його розвитку безпосередньо впливає на консолідацію суспільства. У цьому контексті слід звернути увагу на значний потенціал сучасної бібліотеки як культурно-інформаційного центру і чинника детермінації культурних процесів. Оскільки суть громадянського виховання полягає в тому, щоб сформувати в людини громадянську позицію, яка виражає прагнення особистості до досягнення високих моральних ідеалів, патріотичної та інтернаціональної свідомості, забезпечує найповнішу реалізацію творчих можливостей, значення бібліотечних установ у цьому процесі є надзвичайно важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема громадянського виховання, формування громадянського світогляду відіграють важливу роль у загальній тематиці наукових досліджень. У працях К. Д. Ушинського, В. О. Сухомлинського та ін. [14; 13] звертається увага на виховання громадянина. Гуманістичні засади громадянського виховання розкрито в дослідженнях І. Д. Беха, О. І. Пометун та ін. [1; 9]. Історично-педагогічний аспект громадянського виховання висвітлювався в працях О. В. Сухомлинської, М. М. Чепіль, Я. М. Яцвіва та ін. [12; 15; 16]. Громадянське виховання учнів основної школи в позаурочній діяльності розглянуто в дисертації Л. О. Рехтети [11]. Громадянське виховання старшокласників у процесі історико-краєзнавчої діяльності розкрито в праці О. Ф. Кошолуп [4]. Безперечно, ці дослідження є істотним внеском у теорію і практику формування громадянської позиції, громадянського світогляду дітей. Однак аспекти формування громадянського світогляду підлітків засобами бібліотек, зокрема дитячих, у культурології поки що приділяється недостатньо уваги, чим пояснюється науково-теоретичний рівень актуальності цієї статті.

Зважаючи на необхідність формування громадянського світогляду дітей засобами дитячих бібліотек та недостатню розробленість відповідних теоретичних і методичних положень, які забезпечують цей процес, **мета** статті — з'ясувати особливості формування громадянського світогляду підлітків засобами дитячих бібліотек України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування в Україні громадянського суспільства залежить, крім інших чинників, і від громадянської

культури людей, їхніх світоглядних орієнтацій, самосвідомості, готовності жити й діяти відповідно до демократичних цінностей та принципів. Однак кардинальні соціальні й культурні зміни, які відбуваються нині, супроводжуються зниженням інтересу до національної історії, культури і традицій, падінням освітнього і культурного рівня значної частини підлітків, безвідповідальним ставленням до виконання громадянських обов'язків, нівелюванням таких цінностей, як Батьківщина, патріотизм, громадянськість, обов'язок, честь, гідність, самовідданість. У такій ситуації конче необхідні нові підходи до формування громадянського світогляду молодого покоління, які б відповідали сучасним реаліям.

Підростаючому поколінню сьогодні потрібні толерантність, знання про свої громадянські права і свободи, вміння їх захищати й об'єднувати зусилля для вирішення спільних проблем тощо. Бібліотеки для дітей у процесі формування громадянського світогляду юних особистостей особливу увагу повинні приділяти необхідності утвердження в їхній свідомості та почуттях патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного й історичного минулого України, сприянню усвідомленню зв'язку між індивідуальною свободою, правами та патріотичною свідомістю, а також формуванню толерантного ставлення до інших культур і традицій.

Плануючи комплекс заходів з формування громадянського світогляду, бібліотекар має чітко орієнтуватися в термінах «громадянин», «громадянськість», «громадянська позиція», «громадянське суспільство», «громадянське виховання», «громадянський світогляд». Так, громадянин — це людина, котра належить до певної країни, де має відповідний юридичний статус або співвідносить себе з нею. З юридичної точки зору громадянин — це загальне поняття, а індивідуальне поняття громадянина визначено його громадянською позицією, ставленням до різних суспільних явищ і процесів з урахуванням інтересів суспільства та держави. Власне, від умов соціалізації в суспільстві, родинного виховання, рівня розвитку особистої культури й освіченості залежить рівень громадянськості певної особи [3]. У свою чергу громадянськість — це усвідомлення кожним громадянином своїх прав і обов'язків стосовно держави та суспільства, відповідальність за їхнє становище. Поняття громадянськості поєднує розуміння своїх прав і свобод та вміння користуватися ними на практиці, особисту відповідальність за свій вибір і поведінку, критичне ставлення до соціальної реальності на основі вільного вибору, моральних переконань та спонукань, здатність вести позитивний діалог з владою, іншими громадянами й громадськими об'єднаннями, а також усвідомлення своєї громадянської ідентичності [6].

Процес формування громадянськості як інтегративної якості особистості, що надає змоги відчувати себе морально, політично і юридично дієздатною та захищеною, являє собою сутність громадянського виховання. Виховання громадянина покликане виховувати особистість чутливою до свого оточення, залучати до суспільного життя, у якому права людини є визначальними [5], передбачає передусім розвиток патріотизму та любові до свого народу, України.

Громадянська позиція — це «складне соціально-психологічне утворення, що може розглядатися з погляду змісту, суспільної значущості, дієвого вияву в життєдіяльності особистості» [8, с. 9]. Громадянська позиція виявляється зокрема в здатності аналізувати сучасні процеси та ситуації, обирати адекватні форми і способи дії в непередбачуваних ситуаціях, відповідальності за результати власної діяльності, послідовності та виваженості власної позиції, здатності виявити самостійність суджень і мислення, обстоювати власні переконання, цілеспрямованості, дисциплінованості, самостійності, наполегливості тощо [8, с. 10].

Громадянська свідомість визначається такими світоглядними позиціями, як духовна свобода, відповідальність, здатність співпрацювати з іншими людьми і захищати власні інтереси [2, с. 12]. Натомість громадянський світогляд є результатом здобуття особистістю наукових, політико-економічних і культурологічних знань, які співвідносяться з розвитком суспільства; самостійного вибору громадянських цінностей і оцінок, своєї активної позиції в системі «людина-суспільство» [7, с. 103].

Аналіз підходів до розуміння громадянського суспільства не дозволяє розглядати його як на основі високого рівня розвитку специфічних духовних якостей громадян, так і сукупності асоціацій, об'єднань, спілок, інститутів, що здійснюють свою діяльність поза сферою державного регулювання. Із цих позицій характерними ознаками громадянського суспільства є домінування в суспільній свідомості демократичних цінностей, політична зрілість та активність громадян, стійкість до ідеологічного впливу, переважання індивідуалізму над колективізмом, орієнтація громадян на власні сили і можливості більше, ніж на допомогу держави [2, с. 11].

Крім чіткого розуміння базових термінів, необхідно усвідомлювати, що ефективність формування громадянського світогляду засобами дитячих бібліотек залежить від форм і методів організації цього процесу. Пріоритетну роль повинні відігравати активні форми, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення і ґрунтуються на принципі багатосторонньої взаємодії. До активних форм належать різноманітні види дискусій, ситуаційно-рольові ігри, ігри-драматизації, «мозкові атаки», інтелектуальні аукціони, метод аналізу проблемної ситуації. При цьому важливу роль відіграє проектна робота: організація різноманітних проектів і кампаній, видання в бібліотеці газет і журналів. Слід практикувати й традиційні бесіди, диспути, лекції, конференції, різні форми роботи з книгою та періодикою. Наприклад, можна провести бесіди чи уроки державності на теми: «Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн», «Державна символіка Батьківщини», «Наша Вітчизна Україна»; огляди періодики: «Пульс планети», «За текстами газет» та ін. Актуальними є такі заходи: «Свято рідної мови», Шевченківські читання, уроки мужності, зустрічі з ветеранами Другої світової війни. Доречні і заходи екологічного змісту, а також такі, що сприяють вихованню правосвідомості.

Крім того, необхідно передбачити широкий спектр інформаційних форм роботи. Актуальними є інформаційні місячники, декади, тижні гро-

мадянської тематики, предметні дні, дні нової книги тощо. Важливу роль у формуванні громадянина відіграє залучення його до участі в громадських акціях та ініціативах (благодійна допомога, екологічні проекти, соціологічні опитування тощо).

Застосування наведених форм і методів формування громадянського світогляду повинно розвивати в особистості поведінкові норми, що передбачають уміння аналізувати, ставити запитання, шукати відповіді, критично та всесторонньо розглядати проблему, формулювати власні висновки, брати участь у громадському житті, здатність орієнтуватися й адаптуватися до нових соціальних умов, захищати свої інтереси, поважати інтереси і права інших, самореалізуватися тощо.

У Національній бібліотеці України для дітей розроблено «Програму національно-патріотичного виховання дітей і підлітків» на період до 2020 р., у якій зокрема зазначено: «...патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню нашого народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіт національної самосвідомості і ґрунтується на відродженні народних традицій та визнанні пріоритету прав людини» [10, с. 1]. «Програма...» спрямована на «виховання у підростаючого покоління почуття патріотизму, духовності, людяності, доброти, любові до Батьківщини, свого народу; сприяння становленню й утвердженню України як суверенної і незалежної, правової, демократичної, соціальної держави; формування національної самосвідомості, високих моральних якостей, необхідних для відданого служіння Батьківщині, готовність відстоювати її незалежність, служити і захищати її, розділити свою долю з її долею» [10, с. 1]. Відтак, метою «Програми...» є «забезпечення цілеспрямованого, комплексного, послідовного утвердження в Україні патріотизму, становлення громадянина-патріота, готового самовіддано розбудувати як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу і забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано обстоювати і виконувати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві» [10, с. 2].

Відповідно до мети, основними завданнями «Програми...» є: виховання в дітей та підлітків почуття гордості за Українську державу, поваги до її культурного й історичного минулого; формування високих моральних цінностей, етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, держави, родини, народу, визнання духовної єдності населення всіх регіонів України, спільності культурної спадщини й майбутнього; формування мовної культури серед дітей та підлітків, вивчення і використання ними української мови як генетичного та духовного коду нації; виховання дисциплінованості, сумлінності та чесності, активної громадянської позиції, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки; формування в підростаючого покоління відданості та вірності українському народові, готовності до захисту України, забезпечення її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості, підвищення престижу військової служби;

формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; формування соціально активної особистості, готової до участі в процесах державотворення, спільного життя та співпраці в громадянському суспільстві, здатної до вирішення конфліктів відповідно до демократичних принципів; формування здорового способу життя, прагнення до фізичного саморозвитку, сприяння протидії негативним впливам і явищам, які існують у сучасному суспільстві [10, с. 2].

«Програмою...» передбачено проведення таких заходів: 2016 р.: семінар-практикум «Національно-патріотичне виховання підлітків: особливості, досвід, проблеми»; мистецький вечір «Я люблю тебе, мій краю, рідна Україно»; конкурс дитячого малюнка «Твоя мала Батьківщина»; «Громада і суспільство – грані співпраці»; історична гра-мандрівка «Лицарі українських степів»; вечір солдатської слави «Пам'ятати, щоб жити»; 2017 р.: круглий стіл «Патріотизм XXI ст.: його формування на традиціях минулого і сучасного досвіду»; конкурс дитячого малюнка «Україна – вільна, незалежна»; концертно-ігрова мозаїка «Козацькі витівки»; 2018 р.: урок громадянськості і миру «Майбутнє України – твоє майбутнє»; літературно-музичний вечір «Ми українці – велика родина, мова і пісня в нас солов'їна»; літературний реквієм «Голодом убивали свободу українців»; 2019 р.: історико-краєзнавчий віртуальний похід «Шляхами мужності і стійкості»; вечір пам'яті О. Довженка «Обличчя української історії»; 2020 р.: патріотичний форум «Зустріч поколінь»; скайп-естафета поколінь «Пам'ять – енергія вічності».

Щорічно передбачено проведення таких заходів: «Символи моєї Батьківщини», «Герб і гімн моєї держави», правовий лекторій «Норми життя в суспільстві: права, обов'язки, відповідальність», зустріч з ветеранами «Ми знову прийдемо до вічного вогню», уроки мужності «Ми цю славу збережемо», зустрічі з очевидцями «Герої військових конфліктів», уроки історії незалежної України «Ми цю славу збережемо» до Дня гідності і свободи; літературні портрети ювілярів року «Величні постаті України»; цикл заходів за творчістю поета «Співане слово Тараса»; цикл заходів за творчістю Лесі Українки «Українська Лесина душа»; історична вітальня – цикли заходів з нагоди ювілеїв діячів української історії «Вони творили історію України»; книжкові ретро-виставки з фонду НБУ для дітей і «Діти Великої Вітчизняної війни» (2018–2020), віртуальний творчий конкурс «Наша вулиця має ім'я героя війни» (2019–2020) [10, с. 47].

Отже, технології формування громадянського світогляду молоді повинні адекватно відображати потреби часу та реагувати на соціокультурні запити.

Висновки. Формування громадянського світогляду підлітків має бути керованим процесом зі сторони влади і передбачати участь інших державних структур, зокрема дитячих бібліотек.

Формування громадянського світогляду підростаючого покоління – це багатоаспектний процес, який залежить, з одного боку, від розробленості відповідних програм, професіоналізму представників державних структур та фахівців з молодіжної політики, а з іншого – від активності молоді людини, її самоконтролю, самоорганізації, самодисципліни, рівня сформова-

ності соціальної відповідальності, здатності і готовності до активного долучення до суспільного і культурного життя України.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Психолого-педагогічні умови виховання у молоді громадянськості / І. Д. Бех // Громадянське виховання студентської молоді в умовах трансформації суспільства : зб. наук. ст. за матеріалами всеукр. наук.-практ. семінару. — Черкаси, 1998. — С. 23–27.
2. Брилев Д. В. Социальная самоорганизация учащихся общеобразовательных школ как фактор развития гражданского общества (на примере городского округа «Город Хабаровск») : автореф. дис. ... канд. соц. наук: 22.00.04 / Д. В. Брилев. — Хабаровск, 2010. — 23 с.
3. Громадянин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. — Назва з екрана.
4. Кошолоп О. Ф. Громадянське виховання старшокласників у процесі історико-краєзнавчої діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / О. Ф. Кошолоп ; Херсон. держ. ун-т. — Херсон, 2005. — 20 с.
5. Кучинська І. Громадянське виховання та його значення у сучасному виховному процесі / І. Кучинська [Електронний ресурс]. — Режим доступу: nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2014_4_23. — Назва з екрана.
6. Ломакіна Г. І. Громадянськість як якість суб'єкта громадянського суспільства / Г. І. Ломакіна [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/27_NPM_2012/Pedagogica/3_117001.doc.htm. — Назва з екрана.
7. Насырова М. Б. Этнопедагогический словарь-справочник : учеб. пособ. / М. Б. Насырова. — Оренбург : Изд-во ОГПУ, 2005. — 168 с.
8. Нікітіна Н. П. Формування громадянської позиції учнів у навчально-виховному процесі педагогічного ліцею : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Н. П. Нікітіна. — Луганськ, 2007. — 23 с.
9. Пометун О. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О. Пометун // Вісн. програм шкільних обмінів. — 2005. — №23. — С. 18–24.
10. Програма національно-патріотичного виховання дітей і підлітків у Національній бібліотеці України для дітей на період до 2020 року / Національна бібліотека України для дітей. — Рукопис. — 7 с.
11. Рехтета Л. О. Громадянське виховання учнів основної школи в позаурочній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Л. О. Рехтета ; Ін-т пробл. виховання АПН України. — Київ, 2003. — 20 с.
12. Сухомлинська О. В. Ідеї громадянськості й школа в Україні / О. В. Сухомлинська // Шлях освіти. — 1999. — № 4. — С. 20–25.
13. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-ти т. Том 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський. — Київ : Рад. школа, 1977. — 670 с.
14. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні / К. Д. Ушинський // Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. — Київ : Рад. школа, 1983. — С. 43–102.

15. Чепіль М. М. Антін Лотоцький — педагог, громадський діяч (1881–1949) : монографія / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник ; за ред. М. М. Чепіль. — Дрогобич : Ред.-вид. відділ Дрогобиц. держ. пед. ун-ту імені Івана Франка, 2008. — 264 с.
16. Яців Я. М. Ідея національно-патріотичного виховання в українській педагогіці кінця ХХ — початку ХХІ століть / Я. М. Яців // Пріоритети сучасної освіти і виховання в контексті завдань педагогічної науки : матеріали педагогічних читань на пошану члена-кореспондента АПН України, доктора педагогічних наук, професора Прикарпатського університету імені Василя Стефаника Богдана Михайловича Ступарика. — Івано-Франківськ : Плай, 2003. — С. 123–126.

References

1. Bekh I. D. Psyholoho-pedahohichni umovy vykhovannya u molodi hromadianskosti / I. D. Bekh // Hromadianske vykhovannya studentskoi molodi v umovakh transformatsii suspilstva : zb. nauk. st. za materialamy vseukr. nauk.-prakt. seminaru. — Cherkasy, 1998. — S. 23–27.
2. Brilev D. V. Sotsialnaya samoorganizatsiya uchashchikhsya obshche-obrazovatelnykh shkol kak faktor razvitiya grazhdanskogo obshchestva (na primere gorodskogo okruga «Gorod Khabarovsk») : avtoref. dis. ... kand. sots. nauk: 22.00.04 / D. V. Brilev. — Khabarovsk. 2010. — 23 s.
3. Hromadianyn [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. — Nazva z ekrana.
4. Kosholap O. F. Hromadianske vykhovannya starshoklasnykiv u protsesi istoriko-kraieznavchoi diialnosti : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07 / O. F. Kosholap ; Kherson. derzh. un-t. — Kherson, 2005. — 20 s.
5. Kuchynska I. Hromadianske vykhovannya ta yoho znachennia u suchasnomu vykhovnomu protsesi / I. Kuchynska [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2014_4_23. — Nazva z ekrana.
6. Lomakina H. I. Hromadianskist yak yakist subiekta hromadianskoho suspilstva / H. I. Lomakina [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://www.rusnauka.com/27_NPM_2012/Pedagogica/3_117001.doc.htm. — Nazva z ekrana.
7. Nasyrova M. B. Etnopedagogicheskii slovar-spravochnik : ucheb. posob. / M. B. Nasyrova. — Orenburg : Izd-vo OGPU. 2005. — 168 s.
8. Nikitina N. P. Formuvannya hromadianskoi pozytsii uchniv u navchalno-vykhovnomu protsesi pedahohichnogo litseiu : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07 / N. P. Nikitina. — Luhansk, 2007. — 23 s.
9. Pometun O. Formuvannya hromadianskoi kompetentnosti: pohliad z pozytsii suchasnoi pedahohichnoi nauky / O. Pometun // Visn. proqram shkilnykh obminiv. — 2005. — №23. — S. 18–24.
10. Prohrama natsionalno-patriotichnogo vykhovannya ditei i pidlitkiv u Natsionalnii bibliotetsi Ukrainy dlia ditei na period do 2020 roku / Natsionalna biblioteka Ukrainy dlia ditei. — Rukopys. — 7 s.
11. Rekhmeta L. O. Hromadianske vykhovannya uchniv osnovnoi shkoly v pozaurochnii diialnosti : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07 / L. O. Rekhmeta ; In-t probl. vykhovannya APN Ukrainy. — Kyiv, 2003. — 20 s.

12. Sukhomlynska O. V. Idei hromadianskosti y shkola v Ukraini / O. V. Sukhomlynska // Shliakh osvity. — 1999. — № 4. — S. 20–25.
13. Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory v 5-ty t. Tom 3. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna / V. O. Sukhomlynskyi. — Kyiv : Rad. shkola, 1977. — 670 s.
14. Ushynskyi K. D. Pro narodnist u hromadskomu vykhovanni / K. D. Ushynskyi // Ushynskyi K. D. Vybrani pedahohichni tvory. — Kyiv : Rad. shkola, 1983. — S. 43–102.
15. Chepil M. M. Antin Lototskyi — pedahoh, hromadskyi diiach (1881–1949) : monohrafiia / M. M. Chepil, N. Z. Dudnyk ; za red. M. M. Chepil. — Drohobych : Red.-vyd. viddil Drohobyts. derzh. ped. un-tu imeni Ivana Franka, 2008. — 264 s.
16. Iatsiv Ya. M. Ideia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v ukrainskii pedahohitsi kintsia KhKh — pochatku KhKhI stolit / Ya. M. Yatsiv // Priorityety suchasnoi osvity i vykhovannia v konteksti zavdan pedahohichnoi nauky : materialy pedahohichnykh chytan na poshanu chlena-korespondenta APN Ukrainy, doktora pedahohichnykh nauk, profesora Prykarpatskoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka Bohdana Mykhailovycha Stuparyka. — Ivano-Frankivsk : Plai, 2003. — S. 123–126.

UDC 027.625+371.8

ACTIVITIES OF CHILDREN'S LIBRARY OF UKRAINE ON FORMING CIVIL OUTLOOK

Hordiienko A. I., Director General, National Library of Ukraine for Children, Kyiv

gordienko_alla@mail.ua

The article aims at identifying the features of forming the adolescents' civil outlook by means of children's libraries in Ukraine.

Research methodology. The general methodological basis of the study is seen as important dialectical position of understanding the reality and social activities of people, providing universal communication, integrity and interdependence of the phenomena of the objective world, as well as the activities as a means of personal fulfillment in work and communication, the idea of philosophical anthropology and hermeneutics.

Results. The author demonstrates the importance of forming the adolescents' civil outlook. The level of its development directly affects the consolidation of the society. The analysis of the data clearly indicates that there is a lack of thorough enlightenment upon the subject by scholars in culture studies. Much attention is given to the potential of a modern library in this process. The author reveals the essence of the key concepts, in particular, «civic consciousness», «civic stance», «civil outlook» and shows the forms and methods of the formation of civil outlook of the younger generation by means of children's libraries. The paper concentrates on the content of the program of the National Library of Ukraine for Children on the formation of adolescents' civil outlook. It is stated that the effectiveness of the formation of civil outlook of the younger generation

depends, in particular, on the elaboration of appropriate programs and the ability and willingness of a young person to actively participate in social and cultural life of the country.

Novelty. The main characteristic features of adolescents' civil outlook are formulated. The position and role of children's libraries in teaching the skills of civil activism to adolescents are identified. The paper raises the issue of strengthening the cultural values of citizenship in modern Ukraine.

The practical significance. Materials of this paper can be used in further studies on the formation of the civil outlook and the civil society in Ukraine. Conclusions can be recommended for the educational process in teaching special training courses.

Key words: *citizen, civic consciousness, civil society, civic stance, civil outlook.*

Надійшла до редколегії 29.01.2016 р.